

מאורות השבת

שע"י המכון התורני ירושלים

אחרי קדושים - תשפ"ה | גליון 162 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

ניתן לקבל את העלון כל שבוע
במייל: 0527615936b@gmail.com

לרפואתו השלמה של אביחי אפרים בן צביה

מן הפרשה

להערות והארות: 0527615936b@gmail.com

מתקבלות עבודות הקלדה ועימוד

במכון התורני רחוב האומן 27 ירושלים. טל: 0546371585

יצרו של אדם מתגבר כדי שימשיך להתעלות בעבודת ה'

נתינת מכשול

מגביר את יצרו עד שנצרך לכוחות נוספים, וימשיך להלחם בכוחותיו החדשים, וכך יעלה ממדרגה למדרגה עד אין סוף. ועל כן אין לומר שיעשה כפי כוחו נגד היצר, וכאשר יגבר על היצר יעצור ולא יתגבר היצר ולא יזדקק לעזר השם, כי התכלית היא להגיע לשיא המדרגה של "קדשים תהיו" ללא סוף, ולכן כשכוחותיו במלחמת היצר אוזלים, צריך שיצרו יתגבר, ויקבל גם הוא כוחות חדשים, וימשיך להתעלות ולעבוד, ולא שיגיע לסוף העבודה ואז יעצור.

ובזה יבואר הכתוב (תהלים סח יט) "עֲלִיתָ לְמָרוֹם שְׁבִיתָ שְׁבִי לְקַחַת מִתְּנוּת בְּאֶדְם", ואמרו חז"ל (ש"ר כח א) מהו "עלית", נתעלית, נתגששת עם המלאכים של מעלה, ע"כ. מדרגת האדם היא עד כדי "עלית למרום", להתעסק עם מלאכים, שהאדם עובד בכל כוחו עד גבול היכולת להיות בדרגת מלאכים עד שכבר אינו יכול יותר, ומנצח במלחמת אחת, ואז "שבית שבי", שגם כשהגיע למעלה עליו להמשיך ולהלחם מלחמה חזקה יותר ולשבות שבי בכוחות מחוזקים, כי גם כאשר ניצח במלחמה צריך להמשיך כיון שהוא קיום תכלית בריאתו, ולא לעצור ולעמוד ממלחמה. ועל כן היצר מתגבר יותר, כדי שיקבל כוחות חדשים, ומתקיים "לקחת מתנות באדם", שזוכה שהקב"ה עוזרו ונותן לו מלמעלה כוחות שהם למעלה מכוחותיו, וימשיך להלחם בהם ולהתעלות לאין סוף.

כאמור התכלית אינה רק עשיית מעשי מצוות להיות שומר תורה ומצוות ולקבוע עתים לתורה בתוך חיי העולם הזה, אלא התכלית היא תורה ומצוות, אלא שכסיוע לקיימם יש צורך לעסוק בשאר העניינים כפי הצורך. ולכן ההבנה שהעיקר הוא שהאדם שומר תורה ומצוות ויוצא בזה היא הבנה שטחית. כוונת התורה היא שהאדם יהיה איש התורה לגמרי, איש מלחמה תמידית. אברהם אבינו ע"ה היה איש מלחמה, וכן יעקב אבינו ע"ה היה איש מלחמה. והשבטים הלכו למלחמה נגד טומאת מצרים וחכמת מצרים וחרטומיה, ועבדו שם את ה'. זו היתה המלחמה שלהם, ומזה נבנה כלל ישראל. וכך אין לעצור מהמשך קיום התכלית, כי ללא ההתעלות בתורה ומצוות נעשה חורבן כלל ישראל, חס ושלום הולכים ומתמעטים, וחייבים שתהיה עליה ומלחמה תמידית.

(מתוך "מחשבת מוסר" למרן הגאון רבי אלעזר מנחם שך זצוק"ל)

"דְּבַר אֵל כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַת אֱלֹהִים קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא יט, ב).

הנה אמרו חז"ל (קדושין ל, ב; סוכה נב, ב) "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכו' ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו", ע"כ. והדבר צריך ביאור, שהרי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ואינו דורש מהאדם יותר ממה שיכול לעשות בכוחו, ואם כן מדוע העמיד מצב שיצרו יתגבר כל יום ויזדקק לכך שהקב"ה עוזרו, היה ראוי להיות שאם האדם יעשה מה שביכולתו, יפסיק היצר מלהתגבר כדי שיוכל לעמוד נגדו. ועוד יש להבין, מדוע יש צורך שיגיע לעזר ה' דוקא, דלכאורה העיקר הוא שהאדם יתגבר וינצח.

והתשובה לזה היא, דאדרבה, יש הכרח שהיצר יתגבר כדי שהאדם ימשיך וילחם. דהנה כתוב כאן "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם". ואמרו חז"ל (ויק"ר כד, ט) "קדשים תהיו", יכול כמוני, תלמוד לומר "כי קדוש אני", קדושתו למעלה מקדושתכם. תכלית האדם היא להגיע למדרגה הגבוהה ביותר של "קדושים תהיו", שיהיה קדוש עד דרגה של יכול כמוני, והוא שהאדם יתעלה עד שיגיע לשיא יכולתו, כשם שהתורה היא בלי גבול ובלי תכלית, כך האדם צריך להתעלות יותר ויותר ללא סוף. והנה עיקר מלחמת היצר היא שיצרו של אדם בא כנגדו, והאדם נלחם בו בכל כוחו, ובזה הוא מתעלה. וכאשר האדם עומד ונלחם, ומגיע לגבול היכולת במלחמתו, היצר ולמעלה מזה אינו יכול, הרי הוא גדל ומתעלה, ואמרו חז"ל (סוכה נב, א) 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו', ואם כן לאחר שגדל והתעלה, גם יצרו גדל, וזה שאמרו שם שיצרו של אדם מתגבר עליו, כי כשהוא גדל גם יצרו מתגבר, ובמצב זה הקב"ה עוזרו ונותן לו כוחות נוספים כדי שיוכל לפעול נגד יצרו הנוסף ולהתגבר, ושוב כשיגיע למיצוי כל כוחותיו ויגדל, יצרו יתגבר עוד, ואף הוא יקבל תוספת כח, כי המלחמה מתחזקת וגדלה וממשיכה ואין לה להעצר.

ויסוד הענין הוא, כי תכלית האדם ובריאתו היא שיעסוק רק בתורה ובמצוות ובעבודת ה'. זו מהות החיים ועיקרם. רצון ה' הוא שהאדם יתעלה כל ימיו, וזו תכלית הבריאה, ולכן כאשר אדם עשה כפי יכולתו עדיין צריך שימשיך לעבוד ולהתגבר, כי אם יעצור ממלחמתו, אין זה קיום תכלית האדם. ולכן הקב"ה

"וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל" (ויקרא יט, ד).

פירש רש"י, לפני הסומא בדבר, לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו. נחלקו המפרשים אם הלאו מדבר גם על נתינת מכשול, כפשוטו של מקרא, וחז"ל כללו בו גם המכשיל חברו באיסור ונתינת עצה שאינה הוגנת. או שכל האיסור הוא רק המכשיל בעבירה, ובנתינת עצה שאינה הוגנת. בזוה"ק (פה א) איתא שפירוש הכתוב כפשוטו, בנותן מכשול ממש. אלא שגם המכשיל באיסור בכלל. וכן מפרש הספורנו, וכ"כ ב"יד רמה" למס' בב"ב (כו, א). וב"משך חכמה" כאן כתב וז"ל, "ולפני עור לא תתן מכשול", הכותים מפרשים כמשמעו, שלא יתן אבן לפני עור בדרך להפילו (רש"י חולין ג), וכן הוא אמת. ומזה אזהרה לפותח או כורה בור ברשות הרבים, ובבור ברשותו יש אזהרה בספרי (תצא טו) מ"לא תשים דמים בביתך", יעו"ש. והלאו כולל גם אם מכשיל חברו בדרך שהוא עיור בדעתו או מחמת תאוותו וזדון לבבו. עכ"ל. גם החזון איש בע"ס ס"ב למד שבכלל האיסור כפשוטו של מקרא. אולם ה"מנחת חינוך" (מצוה רלב) מדייק שדעת הרמב"ם והחינוך שהלאו נאמר דווקא על המכשיל

במעשה בפועל.
 ב"קרבן אהרן" והמלבי"ם ביארו שאם היה הכוונה למכשול ממש, היה צריך לומר 'לא תשים מכשול', שהוא הלשון על הנחת חפץ ממש, ומזה למדו חז"ל שהכוונה על נתינת עצה.
 הגרי"פ פערלא בסהמ"צ לרס"ג (לא תעשה נ"ה) דוחה כל התירושים, ומבאר שעל נתינת מכשול ממש כבר הוזהרנו בכתוב אחר. "ולא תשים דמים בביתך" (דברים כב, ח), מכח זה למדו חז"ל שכאן מדובר על עצה שאינה הוגנת. (יגדיל תורה)

באיסור או בעצה שאינה הוגנת. אך מתפלא מנין לקחו לומר כן, ולהוציא את הכתוב ממשוטו, הרי אמרו ביבמות (כד, א) שבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו, חוץ מהפסוק "וְהָיָה הַבְּכֹר" (דברים כה, ו), ומדוע לא נאמר שגם המכשיל עיור כפשוטו של מקרא נכלל בלאו הזה. ומביא שהרא"ם (יט, יד) וה"קרבן אהרן" (על הת"כ) עמדו בזה.
 וכתבו טעם דלא פירשו הכתוב כפשוטו, ש"לפני עור" הוקש ל"לא תקלל חרש", וכמו שם אין הכוונה לחרש דווקא, גם כאן אצ"ל עיור דווקא, או מפני שכתוב "ויראת מאלקיך", משמע שמדובר בדבר המסור ללב, ולא

מן המדרש

מדרבה רבה אחרי מות כא, ט טס פי עוז והדר

דָּבָר אַחֵר, "בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן", רַבִּי בְּרַכְיָה בִּשְׁם רַבִּי לִוִּי אוֹמֵר "בְּזֹאת", הַפְּתוּב מִבְּשׁוּר שֶׁהוּא חֵי אֲרַבְּעַ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵי שָׁנִים. וְכִי עָלָה עַל דַּעְתָּךְ שֶׁאֶהְרֶן חֵי אֲרַבְּעַ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵי שָׁנִים, אֶלָּא מִקֵּדֶשׁ רִאשׁוֹן עַל יְדֵי שְׁמִשּׁוֹ בּוֹ בְּאֻמוֹנָה, שְׁמִשּׁוֹ בּוֹ שְׁמוֹנָה עָשָׂר כְּהָנִים, הוּא וּבְנוֹ וּבְנֵי בְנוֹ. מִקֵּדֶשׁ שְׁנִי עַל שֶׁהָיוּ נוֹטְלִין אוֹתָהּ בְּדָמִים, וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שֶׁהָיוּ הוֹרְגִין זֶה אֶת זֶה בְּכַשְׁפִּים, שְׁמִשּׁוֹ שְׁמוֹנִים כְּהָנִים וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שְׁמוֹנִים וְאַחַד, וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שְׁמוֹנִים וּשְׁנַיִם וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שְׁמוֹנִים וְשָׁלֹשָׁה, וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שְׁמוֹנִים וְאַרְבָּעָה וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁה, וּמֵהֵן שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק אֲרַבְּעִים שָׁנָה. כִּיִּן שֶׁחֲזָרוּ לִהְיוֹת מְשַׁכְּרִין אוֹתוֹ בְּדָמִים הָיוּ שְׁנוּתִיהֶן מִתְקַצְרוֹת. מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד שֶׁשָּׁלַח בֵּיד בְּנוֹ שְׁתֵּי מִדּוֹת שֶׁל כֶּסֶף מְלֵאוֹת כֶּסֶף וּמְחֻקִּיהֶן כֶּסֶף, וְעָמַד אֶחָד וְשָׁלַח בֵּיד בְּנוֹ שְׁתֵּי מִדּוֹת שֶׁל זָהָב מְלֵאוֹת זָהָב וּמְחֻקִּיהֶן זָהָב, אָמְרוּ כִּפָּה סִיחַ אֶת הַמְּנוּרָה. רַבִּי אַחָא הָוִי קָרִי עֲלֵיהֶן "יִרְאֵת ה' תוֹסִיף יָמִים" (משלי י, כז) אֵלּוֹ שְׁמִשּׁוֹ בְּמִקֵּדֶשׁ רִאשׁוֹן "וּשְׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצְרֶנָּה" (שם), אֵלּוֹ שְׁמִשּׁוֹ בְּבֵית שְׁנִי.

דבר אחר [אופן אחר] לפרש מה שנאמר בזאת יבא אהרן ולא כתוב בלשון אחרת, כגון "באלה יבא אהרן" או "בזה יבוא": רבי ברכיה בשם רבי לוי אומר, לכך נכתב "בזאת", כי כאן הכתוב מבשרו לאהרן שהוא חי ארבע מאות ועשר שנים כמנין "בזאת" שעולה בגימטריה ת"י שנים. ומקשה המדרש וכי עלה על דעתך שאהרן חי ארבע מאות ועשר שנים והלא מפורש בכתוב "ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה במתו בהר ההר" (במדבר לג, לט). אלא כך הוא פירוש הענין, מקדש ראשון על ידי ששמשו בו כהנים גדולים באמונה והיו צדיקים, לכן שמשו בו שמונה עשר כהנים בלבד, הוא ובנו ובן בנו – נמשכה שושלת הכהונה הגדולה מאב לבן עד חורבן בית ראשון, והאריכו הכהנים ימים. ועל כן נחשב לאהרן שחי כל אותם ארבע מאות ועשר שנים שעמד המקדש הראשון, לפי ששימשו בו בניו ובני בניו באמונה, וכל המעמיד בן כשר נחשב כאילו לא מת.

אבל בשונה ממקדש ראשון, מקדש שני על שהיו נוטלין אותה [את הכהונה הגדולה] בדמים מן המלכות, שלא היו ראויים להיות כהנים גדולים מצד עצמם, ויש אומרים שהיו הורגין זה את זה בכשפים, מחמת כן שמשו שמונים כהנים במקדש שני, כיון שמתו והתחלפו במהרה. ויש אומרים שמונים ואחד כהנים גדולים היו במקדש שני. ויש אומרים שמונים ושנים היו. [ויש אומרים שמונים ושלשה]. ויש אומרים שמונים וארבעה. [ויש אומרים שמונים וחמשה]. ומוסיף המדרש, שגם כל אלו הכהנים לא כהנו במשך כל ארבע מאות ועשרים שנה שעמד בית שני, אלא רק בחלק מהן שהרי ומהן [מתוך ארבע מאות ועשרים שמה שהיה קיים], כיהן שמעון הצדיק ככהן גדול במשך ארבעים שנה. וכיון שחזרו אותם

כהנים שעמדו אחרי שמת שמעון הצדיק להיות משכירין אותו בדמים [לשכור את הכהונה הגדולה בכסף], היו שנותייהן מתקצרות עד שמאחר מיתתו של שמעון הצדיק כיהנו שמונים כהנים גדולים.

המדרש מביא מעשה שהיה בזמן בית שני שיש ללמד כיצד היתה נקנית הכהונה: מעשה באחד ששלח ביד בנו שתי כלי מדות [מדידה] של כסף [עשויים כסף], והיו המידות הללו גם מלאות כסף, ומחוקיהן כסף - ושלח לו גם הכלי שבנו היו מוחקים ומיישרים את מה שמכניסים לכלי המדידה היה עשוי מכסף. וכל זה שלח כדי שימנעוהו לכהן גדול. ועמד כהן אחד שרצה אף הוא להיות כהן גדול, ושלח ביד בנו שתי מדות [כלי מדידה] של זהב, שהיו מלאות זהב, וכן מחוקיהן [הכלים שמוחקים בהם את הנתון בכלי המדידה] שהיו עשויים מזהב. וכשהגיעו שניהם לפני המלכות, אמרו בדרך משל 'כפה סיח את המנורה' - משל הוא שהיו אומרים בזמנם כאשר קיבלו המושלים פעמיים שוחד, ושוחד אחד היה גדול מחבירו, כלומר, שוחד הסיח שהובא לשופט גבר על שוחד המנורה, משום שהוא חשוב ממנה.

וממשיך המדרש לדרוש בענין זה: רבי אחא הוי קרי עליהן [היה קורא על הכהנים הגדולים] את הפסוק "יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה" (משלי י, כז), וכך היה מבאר, "יראת ה' תוסיף ימים" אלו הכהנים הגדולים ששמשו במקדש ראשון, שהאריכו ימים משום שהיו יראי ה'. ואמר עוד "ושנות רשעים תקצרנה", כנגד אלו הכהנים בגדולים ששמשו בבית שני שהיו רשעים ונתקצרו שנותם ומתו, ועל כן שמשו בו הרבה כהנים גדולים.

ד' אמות של הלכה

בדין כשהבעל חולה ואשתו מנחת לו תפילין, אם יכול לברך כיון דהיא אינה בקשירה (מתוך שו"ת שבט הלוי חלק י"א למרן הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל)

הדורות פליגי בזה, ובתשובת חתם סופר או"ח סי' ר"א כתב תוך דבריו דעל קשירת תפילין יכול לעשות שליח יעשה, ובספר ערך שי או"ח פשיטא ליה דאין הקשירה מגוף המצוה, ובמחכ"ת לא ראה דברי מהר"ט בשניות או"ח סי' ז' שהם פירכא על רוב דבריו, יעשה בשבה"ל.

ולהלכה כתבתי שם בעניי, דלכתחלה יקשור רק מצוה לא קטן ולא אשה, ואם אי אפשר בענין אחר גם אשה, ופשיטא דגוף מצות תפילין קיים גם כהאי גוונא ויברך כהלכה, וע"ש עוד בשבה"ל תוספת דברים.

נטילת ידיים קודם התפילה

אבוהב (זכרון י) כתב דכל אדם לפני שהוא נכנס לבית-כנסת צריך להתכונן ולבדוק את עצמו בשלושה דברים, וזו לשונו:

שלושה דברים צריך אדם לעשותם בתחילה ואחר כך יכנס לבית הכנסת להתפלל והם: האחד שיבדוק עצמו יפה יפה אם צריך לנקביו... השני שיתקן מלבושיו... ויעיין בהם שיהיו מנוקים מאבק... השלישי שיטול ידיו לכל תפילה אם יש לו מים ואף על פי שאינו יודע להם שום לכלוך, מכל מקום לא יברך על הנטילה ואפילו היו ידיו מלוכלכות...

מתוך דבריו עולים מספר נקודות: ראשית, כי יש ליטול ידיים לא רק לתפילת שחרית אלא לכל התפילות. כמו כן, יש ליטול ידיים לא מצד נקיות - שמא הידיים מלוכלכות, אלא שזהו חלק מההכנה לפני עמידתנו מול הבורא. והדבר השלישי הוא שאין לברך על נטילה זו.

ג. מתי יש לברך על נטילת ידיים לפני תפילה

האם יש לברך על נטילה זו? בספר הזכרונות שהבאנו לעיל סובר שאין לברך. אולם מדברי הרא"ש (ועיין אף בדבריו בפרק תשיעי סי' כג) משמע שיש לברך שכן הטעם של נקיות אינו שונה בין הבוקר לצהרים. וכן פסק הרמב"ם (ברכות ו, ב) שיש לברך: 'כל הנוטל ידיו בין לאכילה בין לקריאת שמע בין לתפלה מברך תחלה אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת ידיים, שזו מצוות חכמים שנצטוונו מן התורה לשמוע מהן, שנאמר: 'על פי התורה אשר יורוך'". הגר"א פוסק כרמב"ם שיש ליטול בברכה לפני כל תפילה, וזו לשונו (מעשה רב ג): 'עיקר נטילת ידיים לתפילה נתקן, ולכן יש לטול ולברך לכל תפילה ויקפיד לכתחילה לטול בכלי כמו לאכילה...!'

השולחן ערוך פסק דמברך רק על הנטילה בבוקר, אך אין לברך על נטילת ידיים לתפילה (צב, ה; רלב, ב). אך גם לשיטתו רצוי ליטול ידיים לפני כל תפילה (ואלו דבריו בהלכות תפילות מנחה) 'אם יש לו מים, צריך ליטול ידיו כדי להתפלל, אף על פי שאינו יודע להם שום לכלוך, ולא יברך'. ונראה דאין זה חיוב גמור לשיטתו, שכן כאשר הוא מביא את הרשימה של הדברים המצריכים נטילה הוא אינו מונה תפילה אלא (אורח-חיים ד, יח): 'אלו דברים צריכים נטילה במים: הקם מהמטה, והיוצא מבית הכסא ומבית המרחץ, והנוטל צפרניו, והחולץ מנעליו, והנוגע ברגליו, והחופף ראשו. ויש אומרים אף ההולך בין המתים, ומי שנגע במת, ומי שמפליא כליו, והמשמש מטתו, והנוגע בכנה, והנוגע בגופו בידו'. על כן אם ידוע לו שידי מוטונפות (כגון: שנגע במקומות המכוסים) חייב ליטול ידיים לפני תפילה. ואדם שאינו יודע אם ידיו מזהמות, נחלקו הפוסקים אם צריך ליטול את ידיו. לפיכך אם יש שם מים, יטול את ידיו, אבל אם אין שם מים בסמוך, אינו צריך ליטול את ידיו 'ואם אין לו מים מזומנים, אינו צריך ליטול' (שולחן ערוך רלב, ב; צב, ה), וליתר ביטחון ישפשף את ידיו בבגדו (משנה ברורה צב, כו). ועיין בערוך השולחן (רלב, טו) דמשמע ממנו דדוקא במנחה הקלו כשאין מים.

באור חדש כתב דאף שאין המנהג כהגר"א לברך משום ספק ברכות,

בענין זה הארכתני בעניי בשו"ת שבט הלוי ח"א סי' ח', הנה בגדר קשירת תפילין לבעל על ידי אשתו עיין בתשובת מהר"ם שיק או"ח סי' טו, ועיין בש"ס ע"ז ל"ט ע"א ובכורות ל' ע"ב באשת חבר שהיתה קושרת לו תפילין, ובתוס' מנחות ל"ו ע"א דהיתה רק מסייעת, ומה שכתב מהר"ם שיק שם דיכולה לחייב עצמה, מכל מקום אינה בגדר חיוב כלפי המחויב כאשר השגתי שם באורך, ואם קשירה בכלל בעי שליחות מצד המתחייב בתפילין, פלוגתא גדולה היא בעצם מצות תפילין אם "וקשרתם" הפירוש הקשירה או ההנחה, וגדולי

האם ישנו צורך ליטול ידיים קודם תפילת מנחה או ערבית?

א. המקור לנטילת ידיים, וכמה יש לחזור אחר מים

המקור לנטילת ידיים קודם התפילה מובא בגמרא במסכת ברכות (טו, א) מימרא בשם רבי יוחנן, כי אחד הדברים אשר צריך האדם לעשות כדי לקבל עליו עול מלכות שמים שלמה הינה ליטול את ידיו. דין זה של הגמרא נאמר לגבי תפילת שחרית. הצורך בנטילת ידיים קודם התפילה נלמד (שם) מדברי דוד המלך בתהלים (כו, ו) "אֶרְחֹץ בְּגִקְיוֹן כְּפִי וְאֶסְבֶּבֶה אֶת מִזְבְּחִי ה'", שכן המילה "כפי" היא ביטוי לתפילה, כפי שמצינו בתפילת שלמה (מלכים א, ח, כב) "וַיִּפְרֹשׁ כְּפָיו הַשָּׁמַיִם", ופירושו של הפסוק הינו כשאר חץ בנקיון לתפילה, הרי זה נחשב כאילו שאני מסובב את המזבח ומקריב עליו קורבנות. מדברי גמרא אלו לא ברור האם נטילת ידיים לתפילה הינה הלכה או שזהו דבר רצוי לקבלת עול מלכות שמים שלמה.

נראה כי מהמשך הגמרא (שם) בה מבואר כמה האדם צריך ללכת ולחזור אחר מים בשביל נטילת ידיים לתפילה, ניתן לומר שזוהי הלכה פסוקה:

ועד כמה? עד פרסה (4 מיל = 6,400 מטר). והני מילי - לקמיה, אבל לאחוריה - אפילו מיל אינו חוזר; [ומינה] - מיל הוא דאינו חוזר, הא פחות ממיל - חוזר. דין זה פסק הרמב"ם (תפילה ד, ב-ג): 'טהרת ידיים כיצד? רוחץ ידיו במים עד הפרק ואחר כך יתפלל. היה מהלך בדרך והגיע זמן תפלה ולא היה לו מים, אם היה בינו ובין המים ארבעה מילין, שהם שמונת אלפים אמה - הולך עד מקום המים ורוחץ ואחר כך יתפלל. היה בינו ובין המים יותר על כן - מקנח ידיו בצרור או בעפר או בקורה ומתפלל. במה דברים אמורים? לפניו, אבל אם היה מקום המים לאחוריו - אין מחייבין אותו לחזור לאחוריו אלא עד מיל, אבל אם עבר מן המים יותר - אינו חייב לחזור אלא מקנח ידיו ומתפלל'. וכן פסק בשולחן ערוך (אורח חיים צב, ד-ו). ומבואר בראשונים (תוספות, רבינו יונה, ריטב"א, רא"ש) שכל החיזור אחר מים לתפילה הוא בתנאי שלא יעבור זמן תפילה, וכן כתב הטור (סימן צב) שאם אין לו מים צריך לחזור אחריהם רק כשיש לו עוד שהות להתפלל. ובשולחן ערוך (צב, ד) כתב שאם מתיירא שיעבור זמן תפילה ינקה ידיו בצרור או בעפר.

ב. הטעמים לנטילת ידיים

בטעם נטילת ידיים לתפילה מצינו מחלוקת בראשונים. הרא"ש סובר דנוטלים משום נקיות שכן הידיים עסקניות הן ונוגעות במקומות מוטונפים ועל כן יש לטהרן קודם התפילה. לפי הסבר זה משמע שהחיוב ליטול ידיים קודם התפילה שייך בכל התפילות. אולם לפי דעת הרשב"א אשר מסביר כי האדם נוטל את ידיו בבוקר משום שהוא נעשה עתה כבריה חדשה, אין צורך ליטול לפני שאר התפילות, כי אם בקומו של האדם משנתו.

נטילת הידיים קודם התפילה היא אחת מההכנות שאנו צריכים לעשות לפני עמדנו לפני מלך מלכי המלכים. בספר הזכרונות לרב שמואל

שצריך לכתחילה ליטול לתפילה כדיני נטילת ידים לסעודה, היינו בכלי. וזו לשונו: 'לתפילה לכתחילה יזהר ליטול כדין נטילת ידים לסעודה כמבואר לקמן בדין נטילת ידים אבל אין צריך רביעית מים לתפילה ומכל מקום אפילו לא נטל בכלי אלא שכשך ידיו בכלי יצא' וכן כתב בשו"ת ושב הכהן (א) ובשערי רחמים (נד) שיטול כדין נטילת ידים לסעודה. בבית ברוך ביאר שהכוונה היא שצריך ליטול את ידיו עד הפרק. ועיין בענין זה אם צריך כלי או סגסג בהעברת ידו מתחת הברז, בדברי הרמ"א שהכריע (ד, ט): 'מיהו אינו מעכב, לא כלי ולא כח גברא'. וכן כתבו קצות השולחן (יב, ד) ובדין השולחן (ט) ועיין בביאור הגר"א דכתב דזה רק בדיעבד, אבל לכתחילה יקפיד בכל הדברים המעכבים לסעודה.

ה. סיכום

'מצוה ליטול ידיו עד הפרק לפני כל תפילה' (אשי ישראל כז, ל) וישנם מצבים בהם הדבר הינו חובה מעיקר הדין, כגון כשעשה צרכיו. וראוי לכל אדם להקפיד בזה ולא לזלזל בזה שכן המזלזל בנטילת ידים לתפילה עובר על חיוב דרבנן (שו"ת תשובות והנהגות א, עב).

(מתוך "אבני דרך" להרב אלחנן נפתלי פרינץ)

אבל לענין נטילה ודאי צריך להדר ליטול ידיו כדין. עליכן ודאי שראוי לכל ירא שמים ליטול את ידיו קודם התפילה בלא ברכה אף כאשר ידיו נקיות, שכן ראינו שיש הסוברים דזה מעיקר הדין ליטול אף עם ברכה. וראוי להעיר שכל הדין שצריך ליטול ידיו קודם התפילה הוא כשהסיח דעתו מהנטילה בקומו בבוקר, שכן אם לא הסיח את דעתו משמירת ידיו מהנטילה, אינו צריך ליטול שנית לפני התפילה. כמו כן, אם נטל את ידיו קודם תפילת מנחה ולא הסיח את דעתו עד לתפילת ערבית, כגון: שישב ולמד בבית הכנסת בין מנחה לערבית, אין צריך ליטול שוב, קודם ערבית (משנה ברורה רלג, יח-כ; ערוך השלחן רלג, טו).

בשו"ת תשובות והנהגות (ג, ה) ובחלקת יהושע (מאמר רביעי ג) כתבו שהמדקדקים נוהגים ליטול ידיהם לפני כל תפילה אף ששמרו ידיהם בטהרה מתפילה קודמת, וסברתם היא שהנטילה לפני התפילה כעין עבודת הכהנים בבית המקדש שהיו מקדשים ידיהם ורגליהם לפני כל עבודה ועבודה.

ד. כיצד נוטל

הרמב"ם כתב "רוחץ ידיו במים עד הפרק" ומובא בחיי אדם (כלל ז, ד)

ישמחו במלכות שומרי שבת

פרה שומרת שבת

שגרם לה להמשיך בעבודתה. אמר לו היהודי: לחשתי לה שעד עכשיו שהיתה היא בבעלותי אסורה היתה בעבודה בשבת, משום שאנו היהודים מצווים על שביתת הבהמה, אולם עכשיו שאינה ברשותי ובעליה גוי הוא מותרת היא בעבודה ואל לה לשבות. ואכן מיד קמה הפרה והמשיכה במלאכתה. התפעל הגוי ואמר: פרה זו מבינה את אשר אני אינני יודע ומבין? מיד קם והתגייר והצטרף לעם היהודי, העם שזכה למתנת השבת.

(הובא בפסיקתא פ' פרה)

מסופר על יהודי שמכר את פרתו לנכרי לעבודת חרישת האדמה. והנה בהגיע יום השבת הפסיקה הפרה מעבודתה ולא אבתה לחרוש עוד חרף מאמציו של בעליה הגוי. הגוי צעק ובעט משך והכה אך ללא הועיל, הפרה רובצת ואינה מוכנה לחרוש.

קרא הגוי ליהודי - בעליה של הפרה לשעבר - והתאונן על שחדלה מעבודתה. נגש היהודי לפרה ולחש באזנה דבר מה, והנה קמה הפרה מרצצה והמשיכה בעבודת האדמה.

הפציר הגוי ביהודי שיגלה לו מה אמר באוזן פרתו, ומהו אותו לחש פלא

זכרון לצדיקים

תולדות חייהם של גדולי ישראל הם ספרי המוסר הטובים ביותר. (חזון איש)

מן המדות הנאות לספר בשבח החכמים והצדיקים כמו שנאמר "חֲקֹר כְבוֹדָם בְּבוֹד" (ספרי בראשית כו)

ו' אייר ה'תרס"ט: כ"ק אדמו"ר רבי יוסף מאיר וייס מספינקא וצוק"ל

ואברכים ולאחר פטירת מורו (אדמו"ר רבי יצחק אייזיק אייכנשטיין מזידיטשוב) בט' סיון ה'תרל"ג נענה להפצרות רבים מחסידי זידיטשוב והחל לכהן כאדמו"ר הראשון מספינקא. מעת לעת נסע אל אדמו"ר רבי חיים הלבשרטאם מצאנז. נודע בבקאותו בתלמוד הבבלי והירושלמי, ספרא, ספרי, תוספתא, שולחן ערוך, פוסקים ראשונים ואחרונים, מדרשי חז"ל, הוזהר וכל כתיב האריז"ל. כאשר פרצה בספינקא מגיפה נאלץ לצאת עם משפחתו לכפר טשארדה והחל להתפרסם כצדיק שברכותיו מתקיימות הפועל ישועות, חסידים רבים מרחבי הונגריה, צ'כיה ורומניה נהרו אליו בבקשת עצה וברכה. נהג להתפלל בהתלהבות, חיבר ניגונים, כל בוקר הפריש צדקה עבור תושבי ארץ ישראל תוך כדי יחודים וכל יום הזמין עניים לסעוד בביתו ובנוסף העניק להם צדקה, דאג לפרנס אברכים שלמדו בבית מדרשו ואף נטל הלוואות על מנת לסייע לנזקקים, הוציא לאור את כתב ידו של מורו - "ליקוטי מהרי"א". עמל רבות בהקמת בית מדרש גדול ויחד עם זאת הכין לעצמו שקית חול מעפר ארץ ישראל לטמון בקברו. בשנת ה'תרס"ד חלה ולמרות היסורים דעתו נשארה צלולה וכעבור חמש וחצי שנים, בבוקר יום שלישי שנת ה'תרס"ט השיב את נשמתו ליוצרה ונקבר בעיירה ספינקא. בחודש אלול שנת ה'תשל"ב ארוננו הועלה לארץ ישראל ונטמן בבית החיים בפתח תקווה. מספריו: אמרי יוסף על התורה; אמרי יוסף על המועדים; בן פורת יוסף, שו"ת

נולד בי"ח או י"ט אדר ה'תקצ"ח בעיר מונקאטש [מוקצ'בו] (או הונגריה כיום אוקראינה). מילדותו ניכר בכישרונותיו המיוחדים, בתפיסתו המהירה ובשקידתו על לימוד התורה. כבר כאשר למד ב"חדר" התפרסם כעילוי, בגיל 10 כבר נודע כבקי ב"שולחן ערוך" והחל לחדש חידושים. אביו שלח אותו ללמוד אצל דודו - ר' יצחק אייזיק וייס מסוואליבה. כאשר אדמו"ר רבי שלום רוקח מבעלזא ראה אותו בפעם הראשונה קרא לעברו 'מוח יפה...'. בחורף ה'תרי"ב החל ללמוד בשיבת אונגוואר אצל ר' מאיר אייזנשטדט ובנו ר' מנחם אייזנשטדט ובקיין עבר לחוסט (אוקראינה) ללמוד בשיבת ר' שמואל קליין מסעליש. בגיל 16 נשא לאשה את בתם של הנגיד ר' מרדכי אריה לייב וראצה מבורשה (רומניה) ונסמך על שולחנו. מיעט באכילה ושינה, כל לילה בחצות טבל בנה, יומם ולילה שקד בבית המדרש על לימוד תורת הנגלה והנסתר ורק ביום שבת שב לביתו. שמר על קדושת העיניים ופעם בשבוע ביקר חולים ואסף צדקה עבור עניים. מעת לעת נהג לבקר את אדמו"ר רבי מנחם מענדיל האגר מוויז'ניץ (בעל "צמח צדיק") ולמד עמו את סודות קריאת קוויטל "פתקאות". לאחר שנפגש עם אדמו"ר רבי אלימלך מרודניק שלימדו על דרכה של חסידות רופשיץ החל להסתיר את דרכו בעבודת השם. בי"ד אב ה'תרי"ד נפטרה אמו. בקיץ ה'תרי"ז זוגתו נפטרה ממחלה ולאחר ימי האבל שב לבית אביו במונקאטש. כעבור שנה נשא לאשה את בתם של מאיר וחנה ונולדו להם שתי בנות. חלה בדלקת